

Трояновська Діана
*студентка групи ПД-33,
юридичного факультету,
Західноукраїнський національний університет*

Войтович С.В.,
*викладач кафедри безпеки та правоохоронної діяльності,
аспірант,
Західноукраїнський національний університет*

БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ, СУСПІЛЬСТВА, ЛЮДИНИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ ВОЄННОГО СТАНУ

Безпека є однією з фундаментальних цінностей будь-якої держави та найважливішою умовою реалізації прав і свобод людини. В умовах повномасштабного збройного вторгнення росії в Україну поняття безпеки набуло конкретного, відчутного виміру: вперше з часів Другої світової війни Центральна Європа зіткнулась із тотальною воєнною загрозою, що охопила одночасно всі рівні, безпеку держави, суспільства і кожної окремої людини. Розуміння специфіки цих трьох рівнів і їхніх взаємозв'язків в умовах воєнного стану є необхідною теоретичною передумовою вироблення ефективної стратегії їх забезпечення. Безпека держави в умовах воєнного стану охоплює насамперед збройний захист суверенітету і територіальної цілісності. Стратегічний аналіз безпекового середовища, здійснений НІСД на основі SWOT-аналізу, виявив ключові вразливості, що накопичились до 2022 р.: залежність від імпорту енергоносіїв, недостатній рівень витрат на оборону у мирний час, слабкість окремих державних інститутів.

Водночас О. Резнікова зазначає і про значні переваги та можливості: потужний людський потенціал, суспільна єдність і висока мотивація до

опору, стратегічна підтримка ЄС і НАТО, формування власного оборонно-промислового комплексу [2].

В умовах воєнного стану держава змушена одночасно вести збройну боротьбу і підтримувати функціонування критичної інфраструктури, фінансової системи, соціальних служб і органів влади, у всіх цих сферах забезпечення безпеки є системним завданням, а не лише воєнно-технічним. Перехід до тривалого воєнного протистояння поставив перед державним управлінням нові виклики: необхідність зберегти демократичні механізми прийняття рішень в умовах воєнної необхідності; забезпечити прозорість і підзвітність в умовах обмеження інформації; підтримати стійкість державних інституцій на тлі постійних ракетних атак і фізичного знищення інфраструктури.

Одним із ключових інструментів у цьому вимірі є кіберзахист: РНБО України характеризує кібербезпеку як пріоритетний напрям, у рамках якого Україна претендує на роль регіонального лідера [3]. Безпека суспільства формується у трьох площинах: соціальній (збереження суспільної єдності і довіри до держави), економічній (стійкість ринку праці, забезпечення доступу до базових потреб) і інформаційній (захист від дезінформації та маніпуляцій). Суспільна безпека в умовах воєнного стану вимагає також захисту демократичних цінностей від авторитарних спокус: досвід різних країн у стані збройних конфліктів свідчить, що надзвичайні обставини нерідко використовуються для обмеження прав громадян під виглядом безпекових потреб.

В Україні збереження функціонуючого парламенту, незалежних суддів і громадянського суспільства є суттєвими свідченнями стійкості демократичного ладу навіть в умовах тотальної воєнної загрози. Безпека людини – це найбільш конкретний і найбільш болісний вимір, який охоплює фізичну безпеку, безпеку здоров'я (зокрема ментального), економічну безпеку (зайнятість, доступ до засобів існування) і

психосоціальну безпеку (збереження соціальних зв'язків, ідентичності, сенсу). Тому, як слушно зазначають В. Панок і Т. Куліш, захист і підтримка ментального здоров'я громадян є стратегічним завданням державної безпеки: погіршення психологічного стану населення несе довгострокові ризики для людського потенціалу і суспільної стійкості [1, с. 6].

Підсумовуючи, безпека держави, суспільства і людини в умовах воєнного стану є нероздільним тривимірним конструктом. Держава, що забезпечує суверенітет, захищає суспільство, яке своєю єдністю підтримує державу, і разом вони створюють умови, за яких кожна людина може реалізувати своє право на гідне і безпечне життя. Виклики останніх років продемонстрували, що Україна здатна функціонувати як держава в умовах найгострішої воєнної загрози; що суспільна консолідація є реальним ресурсом безпеки, а не лише риторичним конструктом; і що захист людини, від фізичних загроз, від економічного зруйнування, від психологічної травми, є не гуманітарним додатком до воєнних зусиль, а їхньою кінцевою метою і підставою.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Панок В. Г., Куліш, Т. І. Захист і підтримка ментального здоров'я українців в умовах воєнного стану: виклики і відповіді. Вісник Національної академії педагогічних наук України. 2024. № 6(2). С. 1–7. URL: <https://visnyk.naps.gov.ua/index.php/journal/article/view/505> (дата звернення: 01.05.2026)
2. Резнікова О. Стратегічний аналіз безпекового середовища України. НІСД. URL: <https://niss.gov.ua/news/statti/stratehichnyy-analiz-bezpekovoho-seredovyshcha-ukrayiny> (дата звернення: 01.05.2026)
3. Турчинов О. Рада національної безпеки і оборони України. Сучасні виклики України в умовах кризи світового порядку. URL: <https://www.rnbo.gov.ua/ua/Diialnist/2269.html> (дата звернення: 01.06.2026)